

Bomenwacht Nederland

Uw kennispartner in bomen

12

Kwaliteitsbeoordeling

Onderzoeksmethode

Aanvullingen ontvangen
Datum: 15-03-2017
Kenmerk: OLO 2695239

Bomenwacht NEDERLAND

Inleiding

Om u inzicht te verschaffen in de kwaliteit van uw bomen, kan Bomenwacht Nederland een kwaliteitsbeoordeling voor u uitvoeren. In dit document wordt de methode van de kwaliteitsbeoordeling nader toegelicht (paragraaf 1). Vervolgens wordt ingegaan op de adviseringsmethode (paragraaf 2).

1. Kwaliteitsbeoordeling

De kwaliteit van elke boom wordt beoordeeld aan de hand van drie basiselementen:

- Conditie
- Veiligheid
- Beheerbaarheid

Deze basiselementen worden elk afzonderlijk gewaardeerd met een cijfer tussen 0 en 10. De vermenigvuldiging van de drie toegekende waarderingscijfers resulteert in een getal tussen 0 en 1000, waarmee de kwaliteit van de boom wordt aangeduid. Dit getal geeft niet alleen inzicht in de diverse kwaliteitsaspecten van de individuele boom, maar ook in de (boom)technische mogelijkheid en wenselijkheid om de boom duurzaam te handhaven.

De drie basiselementen en de bijbehorende waarderingsmethoden worden *hieronder* besproken. Vervolgens wordt aangegeven hoe aan de hand van de basiselementen de kwaliteitsbepaling en -indeling tot stand komen.

Conditie

Onder conditie wordt ook wel de huidige gezondheidstoestand van de boom verstaan. Centraal in de conditiebeoordeling staat de fysiologische groei van de boom. Zowel de groeiomstandigheden als externe invloeden zijn daarbij bepalend.

Bij de (visuele) conditiebeoordeling wordt er met name gekeken naar de scheutlengte en de kroonstructuur. In de zomer zijn tevens de bladgrootte, -kleur en -bezetting belangrijke beoordelingscriteria. ’s Winters, wanneer het blad ontbreekt, worden de knopgrootte en -bezetting bekeken.

Daarnaast wordt er bij de conditiebeoordeling gelet op symptomen die wijzen op een aantasting door insecten, bacteriën, virussen en/of (parasitaire) schimmels.

Bij de beoordeling van de conditie wordt de *volgende* indeling gehanteerd:

Waarderings-cijfer	Categorie	Omschrijving
0	Afgestorven	De boom is (vrijwel) afgestorven.
2	Slecht	De boom vertoont afstervingsverschijnselen.
4	Onvoldoende	De boom vertoont een stagnerende groei.
6	Voldoende	De boom vertoont een redelijke groei.
8	Goed	De boom vertoont een goede groei.
10	Uitstekend	De boom vertoont een optimale groei.

Tabel 1: Indeling conditie

Veiligheid

Voor alle (boom)eigenaren in Nederland geldt de zogenaamde ‘zorgplicht’. Volgens de wet behoort iedere eigenaar voldoende zorg aan zijn eigendommen te besteden, zodat anderen daarvan geen overmatige overlast of schade ondervinden. Leidt het nalaten van voldoende zorg tot (letsel)schade, dan kan de eigenaar voor deze schade aansprakelijk gehouden worden. Voor boomeigenaren en -beheerders is het dan ook van belang dat ze hun bomen periodiek op veiligheidsaspecten (laten) controleren.

Bij het beoordelen van de stabiliteit en breukveiligheid van een boom wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde VTA-methodiek (Visual Tree Assessment = visuele boombeoordeling). Bij deze methodiek wordt de boom als geheel en per onderdeel (kroon, stam en stamvoet) beoordeeld op uiterlijke kenmerken en defectsymptomen.

Binnen deze visuele beoordeling worden zowel biologische als mechanische aspecten beoordeeld die van invloed kunnen zijn op de veiligheid van de boom. Een veiligheidsrisico kan bestaan uit een verhoogde kans op stambreuk, takbreuk en/of windworp.

Biologische aspecten die van invloed kunnen zijn op de stabiliteit en breukveiligheid, zijn bijvoorbeeld aantastingen door insecten en schimmels. Bij de mechanische aspecten wordt onder meer gelet op afwijkingen in het hout (holten, bulten, scheuren) en op de mechanische belasting (overbelaste takken, verdikte wortelaanzetten, kantelende kluit).

Bij de beoordeling van de veiligheid wordt de *volgende* indeling aangehouden:

Waarderings-cijfer	Categorie	Omschrijving
0	Onhoudbaar	Zeer ernstig veiligheidsrisico voor de omgeving. De boom is niet te handhaven.
2	Slecht	Ernstig veiligheidsrisico voor de omgeving. De boom is niet of nauwelijks te handhaven.
4	Onvoldoende	Veiligheidsrisico voor de omgeving. Om de boom te kunnen handhaven, zijn maatregelen noodzakelijk.
5	Matig	Er is een afwijking geconstateerd die in de toekomst kan leiden tot een veiligheidsrisico. Jaarlijkse inspectie is noodzakelijk.
6	Voldoende	Er is geen veiligheidsrisico gesignaleerd. De mechanische kwaliteit is als voldoende beoordeeld.
8	Goed	Er is geen veiligheidsrisico gesignaleerd. De mechanische kwaliteit is als goed beoordeeld.
10	Uitstekend	Er is geen veiligheidsrisico gesignaleerd. De mechanische kwaliteit is als uitstekend beoordeeld.

Tabel 2: Indeling veiligheid

Wordt er bij een boom een afwijking geconstateerd (of vermoed) die leidt tot een veiligheidsrisico voor de omgeving, dan wordt deze boom als *risicoboom* benoemd. Er dient in dat geval altijd een actieve maatregel te worden uitgevoerd om het veiligheidsrisico te minimaliseren.

Een boom met een afwijking die in de huidige situatie niet tot een veiligheidsrisico leidt, maar op termijn wel breuk- en/of instabiliteitsgevaar kan opleveren, wordt als *attentieboom* aangemerkt. Actieve maatregelen zijn bij een attentieboom niet aan de orde. Wel dient de boom jaarlijks visueel te worden geïnspecteerd.

Beheerbaarheid

De beheerbaarheid van elke boom wordt beoordeeld aan de hand van diverse factoren. Naast de conditie en veiligheid zijn onder andere ook de standplaats, de groeifase, de boomsoort en het boombeeld bepalend.

De conditie en veiligheid van de boom kunnen de beheerbaarheid sterk beïnvloeden. Is er bijvoorbeeld sprake van een onomkeerbaar veiligheidsrisico voor de omgeving, dan is duurzaam beheer niet langer mogelijk. Ook een (ernstige) ziekte of aantasting kan ertoe leiden dat de boom niet meer te handhaven is.

Bij het beoordelen van de standplaats wordt bekeken of er factoren zijn die de groei van de boom belemmeren (zoals een geringe onderlinge plantafstand). Andersom geldt dat de boom zelf zo min mogelijk hinder mag veroorzaken voor de omgeving. Daarnaast zijn de groeifase en de soortspecifieke eigenschappen van belang. Zo bepaalt de leeftijd van de boom in relatie tot de 'normale' levensduur hoe lang duurzaam beheer nog mogelijk is.

Ten slotte kan ook het boombeeld een rol spelen. Is er bijvoorbeeld sprake van een verwaarloosd boombeeld, dan kan duurzaam beheer moeilijk of zelfs onmogelijk zijn geworden.

Bij de beoordeling van de beheerbaarheid wordt de *volgende* indeling gehanteerd:

Waarderings-cijfer	Categorie	Omschrijving
0	Onhoudbaar	Duurzaam beheer is niet meer aan de orde.
2	Slecht	Duurzaam beheer is (vrijwel) uitgesloten.
4	Onvoldoende	Duurzaam beheer is soms nog mogelijk via (ingrijpende) maatregelen.
6	Voldoende	Duurzaam beheer is mogelijk.
8	Goed	Duurzaam beheer is goed mogelijk.
10	Uitstekend	Duurzaam beheer is zeer goed mogelijk.

Tabel 3: Indeling beheerbaarheid

Kwaliteitsbepaling

De waarderingscijfers die per boom zijn toegekend aan de basiselementen conditie, veiligheid en beheerbaarheid vormen de grondslag voor de kwaliteitsbepaling.

De kwaliteit van iedere boom wordt weergegeven met een getal tussen 0 en 1000. Dit getal is het wiskundig product van de waarderingscijfers voor de drie basiselementen.

Op basis van het kwaliteitsgetal wordt elke boom ingedeeld in een kwaliteitscategorie. De *volgende* tabel geeft een overzicht van de gehanteerde categorieën en de bijbehorende omschrijvingen.

Kwaliteits-categorie	Kwaliteits-getal	Kleurcode*	Omschrijving
Slecht	0 - 50	Rood	De boom functioneert niet.
Matig	51 - 200	Oranje	De boom functioneert niet naar behoren.
Voldoende	201 - 1000	Groen	De boom functioneert naar behoren.
Naderonderzoeken	–	*Paars*	*Om de kwaliteit te kunnen vaststellen, dient eerst een naderonderzoek te worden uitgevoerd.*
Niet te beoordelen	–	*Lichtgeel*	*De kwaliteit kan niet worden beoordeeld.*
Niet aanwezig	–	*Grijs*	*De boom is op locatie niet aangetroffen.*

Tabel 4: Indeling kwaliteit

* *De kleurcode kan worden toegepast op het kaartmateriaal om inzicht te krijgen in de kwaliteitsverdeling van de bomen.*

Zoals aangegeven in de tabel is de kwaliteit gerelateerd aan het functioneren van de boom. Het gaat er daarbij om of de boom voldoet aan zijn functie(s) binnen de bebouwde omgeving. Te denken valt bijvoorbeeld aan het verfraaien van een straat of wijk, het versterken van een wegenstructuurof het bieden van schaduw en koelte.

2. Adviseringsmethode

Naar aanleiding van de uitgevoerde kwaliteitsbeoordeling wordt geadviseerd welke veiligheids- en/of onderhoudsmaatregelen er noodzakelijk c.q. gewenst zijn. Hierbij worden uitsluitend adviezen verstrekt met een *boomtechnisch* karakter.

Veiligheid

Een maatregel die wordt geadviseerd uit oogpunt van veiligheid, is gericht op het minimaliseren van de veiligheidsrisico's voor de omgeving. Een veiligheidsmaatregel kan bijvoorbeeld bestaan uit het innemen van een overbelaste gesteltak, het verwijderen van dikke dode takken ('grof dood hout'), het uitvoeren van een nader onderzoek of het rooien van de boom.

Met het oog op het verhoogde risico (stambreuk, takbreuk en/of windworp) is aan elke maatregel een urgentietermijn verbonden. Deze termijn hangt mede af van de zogenoemde gevaarzetting, die weer gerelateerd is aan de standplaats en omvang van de boom. Zo zal er bij een grote boom langs een drukke weg sneller actie moeten worden ondernomen dan bij een kleine boom in een afgelegen deel van een park.

Indien actieve veiligheidsmaatregelen noodzakelijk zijn, wordt de boom geregistreerd als *risicoboom*. Een boom waarbij afwijkingen zijn geconstateerd die in de huidige situatie (nog) geen actieve maatregelen vergen, wordt als *attentieboom* geregistreerd. Bij attentiebomen dient wel jaarlijks een visuele inspectie plaats te vinden. Bomen waarbij géén noemenswaardige afwijkingen zijn aangetroffen, worden niet apart geregistreerd.

Onderhoud

Deze categorie maatregelen heeft te maken met het operationele boomonderhoud.
Er wordt onderscheid gemaakt tussen snoeimaatregelen en specifieke onderhoudsmaatregelen.

Bij de *snoeimaatregelen* hangt de snoeiwijze af van het gewenste eindbeeld. Het kan hier gaan om begeleidingssnoei, onderhoudssnoei of specifieke snoei. Begeleidingssnoei wordt toegepast wanneer de benodigde takvrije zone nog niet is gerealiseerd. Doel is het verkrijgen van een rechte doorgaande spil en een takvrije stam van voldoende lengte. Probleemtakken (met name dikkere takken binnen de toekomstige takvrije zone) dienen daarbij te worden verwijderd. Onderhoudssnoei wordt toegepast wanneer de benodigde takvrije stam inmiddels is gerealiseerd. Deze snoeiwijze richt zich op de duurzame en veilige instandhouding van de boom (in relatie tot zijn omgeving). Ook hier gaat de aandacht vooral uit naar het verwijderen van probleemtakken, denk bijvoorbeeld aan grof dood hout of overbelaste (gestel)takken. Specifieke snoei omvat alle overige snoeiwerkzaamheden. Hierbij moet gedacht worden aan het innemen van de (gehele) kroon en het snoeien van vormbomen (bijvoorbeeld lei- en knotbomen).

Bij de *specifieke onderhoudsmaatregelen* moet gedacht worden aan het verwijderen van klimop in de boom, het vergroten van de plantspiegel of, meer in algemene zin, het minimaliseren van eventuele overlast die de boom veroorzaakt. Indien duurzaam beheer niet meer aan de orde is, kan worden overwogen de boom te rooien.